

Eleştiri Günlüğü FETHİ NACİ

...kurgulandığını anlıyor. Yazarın belleği" de nasıl oluştuğunu, nasıl kurgulandığını anlatıyor.

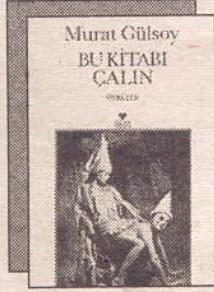
Yazarın belleği: "...Neyi beklediğimi, kimi beklediğimi, kim olduğumu, hangi durumların yolunu gözlediğini bilmeksizin bekliyordum. Ta ki bu satırların yazarı beni yazmaya başlana dek. İşte o an, ilk sözcük, hatta ilk harf yazıldığı an; dev, ilahi bir iç çekiş hissettim diyebilirim. Varılmaya başladığı, varılmadan önce varolacağı o âni bekliveri olduğumu anladım. (...) Ne kadar sürecektir? Serüvenimi yaşayabilecek miyim? Yeterince sabırlı mı? Tamamlamaya gücü yetecek mi?.. Bir anda sizi yazan kişi hakkında olmadık kuşklara kapılıyorsunuz. Gözünüzün önünden tanımadığınız fotoğraflar, anılar, yazılar, yazılardaki kahramanların -imgelemlerinde çizildikleri için- yarı bulanık resimleri, hepsi, hepsi bir film şeridi gibi geçip gidiyor. (İlahi Murat Gülsoy! "Bir film şeridi gibi" klişesini ben ortaokuldayken kullanıyorduk! Hâlâ mı!) Bunlar yazarın belleği. Bunu fark ediyorsunuz. Garip bir şekilde ortaklaşa kullandığınız bir belleğe sahip oluyorsunuz. Yazarın, belleğinin bir bölümünü sizinle paylaştığını hissediyorsunuz." (ss. 98, 99)

"Bir an, şu ana kadar hiç olamamış bir şey oldu, sevgili okur. Yazarım bir önceki paragrafı bitirdikten sonra bir süre durup düşündü. **Acaba bunları silsem mi**, diye. Korku içinde bekledim. Bu, her şeyin sonu olabilir. Böylesi bir kızgınlık anında elimden alınan özgür irade bir daha geri gelmeyebilirdi..." (s.106)

"Bu arada az kalsın unuttuyordum. Sözcük sözcük, harf harf oluşmak nasıl bir duygu onu anlatacaktım. Birincisi, her sözcük başka bir hisle, başka bir yazla dökülüveriyor. Bazen büyük bir sevinç ve coşkuyla beliriveriyorlar. Bazen de sıkıntıyla ve kasvetle çıkıyorlar. Cümleler de çok tuhaf. Her birinde bir şey başlıyor ve bitiyor benim için. Yazarımın belleğinde izlediğim düşünce akışı gibi birbirine dolanmış bir sarmal değil. Daha tek boyutlu, ama daha kararlı. (...) Bizi oluşturan cümlelerin düzeltile düzeltile mükemmel olduğunu, dolayısıyla okur denilen sevgilinin ilgisine layık bir hale geldiğimizi hissetmek çok güzel bir duygu. Bu, bize gösterilen önemin ve saygının da bir başka ifadesi. Yarım yamalak, kırık dökük, düşük

Murat Gülsoy'un hikâyeleri

Murat Gülsoy'un ilk hikâye kitabı, **Oysa Herkes Kendisiyle Mesgul**, 1999'da (Can Yayınları) yayımlanmıştı. "İçindekiler" e göz gezdirirken "Kendini Orhan Pamuk Sanan Adam" adı dikkatimi çekti. Okudum. Kitabı bir daha elime almadım. O hikâye bana çok itici gelmişti: "Murat Gülsoy, adını duyurmak çabasında." diye düşünüyordum. (Bir ay kadar önce Prof. Yıldız Ecevit'le Orhan Pamuk bize uğramışlardı; Orhan, hikâyecilerden pek söz etmez ama bir ara "En iyi hikâyeci Murat Gülsoy." demişti.)

kurgulamıyor, metni nasıl kurguladığı konusunu **malzeme** olarak ele alıp onu ikinci bir düzlemde yeniden kurguluyordu. Yazarın/anlatıcının/okurun hep birlikte metnin içinde yer aldıkları, giderek birer roman kişisine dönüştükleri bir ortamda konu, metnin **neyi** anlattığı değil, **nasıl** kurguladığı artık." (s.98)

"...Özellikle altmışlardan sonra **postmodern** tanımıyla bir şemsiye altında toplanmaya çalışılan edebi-

yatın ana kurgu eğilimidir **üstkurmaca**; edebiyatı **oyun** olarak gören bir anlayışın ürünüdür; özne-nesne, iç dünya -reel yaşam, kurmaca- gerçeklik karşıtlıklarının birbirine karşıtuğu ya da aynı anda yaşadığı, **çoğulcu (pluralist)** ve eşzamanlı (**simultaneous**) bir gerçeklik anlayışını yansıtır..." (s.59)

"Edebiyatın konusu, ne gerçekçilerin **dış dünyası**, ne de romantikler ve modernistlerin **iç dünyaları**dır artık. Belki de, Beckett'in dediği gibi "**anlatılacak bir şeyin kalmadığı**" bir dünyada edebiyat kendini anlatmak zorunda kalmıştır. Gerçeğin belirsizleştiği, klişe kalıplarla üretilip tüketime sunulduğu bir çağın sanatçısı, kendisine sürekli yabancılaşan bir dünyayı yeniden üretmek yerine, rotayı farklı bir estetik doğrultuya kaydırmıştır; salt sanatsal yaratıcılığı, hem biçim hem de içerik/motif düzleminde odağa almış, onunla **oynamaktadır...**" (s. 99)

"Üstkurmaca metinlerde roman kişisinin yaşam öyküsünü çoğu kez, onun, yazma edimi sırasında ortaya çıkan güçlüklerle boğuşmasının

Murat Gülsoy'u, Nisan ayında, İzmir'de, TÜYAP Kitap Fuarı'nda tanıdım. Cemil Kavukçu'nun yönettiği "Genç hikâyeciler" açık oturumundaki üç hikâyeciden biri Murat Gülsoy'du; öbürleri Sema Kaygusuz'la Faruk Duman.

Murat Gülsoy 34 yaşında. Mühendislik ve psikoloji eğitimi görmüş, şimdilerde üniversitede öğretim görevlisi.

Aynı otelde kalyorduk. Sabah kahvaltılarını aşağı yukarı aynı saatlerde yapıyorduk. Tanıştık. "Genç hikâyeciler" oturumunda Murat Gülsoy'u dinledim; karşında, kendini iyi yetiştirmiş, günümüzün son edebiyat akımını yakından izlediği belli olan bir hikâyeci vardı. İstanbul'a dönünce ilk işim iki hikâye kitabını da okumak oldu.

Murat Gülsoy, şaşırtmayı, yeni şeyler söylemeyi seviyor, belli. Kitabın adı, **Oysa Herkes Kendisiyle Mesgul**. oysa kitaptaki on iki hikâ-

yenin içinde bir adla bir hikâye yok. Dikkatli okur, kitabın adını "Mahşerin Otuz Beş Dakikası" adlı hikâyenin içinde bulacak: "...Oturduğum yerde rahatsız kımıldanışlarını fark ettiler mi diye bir işaret arıyorsunuz. *Oysa herkes kendisiyle meşgul.*" (İtalikler benim-F.N.) (s.142) Murat Gülsoy'un benzer oyunları iki kitabında da (Öbürü, 2000 yılında, gene Can Yayınları'nda yayımlanan **Bu Kitabı Çalın**) sürüp gidiyor.

Murat Gülsoy'un çoğu hikâyelerinin tadına varabilmek için **üstkurmaca**'dan kısaca söz etmek gerekecek. Yıldız Ecevit'in **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar** (İletişim Yayınları, 2001) adını taşıyan yeni incelemesi, bu konuda bize yardımcı olacak:

"...Edebiyat, artık somut yaşamı kurgulamıyor; **kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl kurguladığını** anlatıyor. Doğa ise, daha önce yazılmış metinlerden oluşan bir **metinlerarası** doğaya dönüşmüştür. Kendini anlatan bu edebiyatta kurmaca, **üstkurmaca** düzlemine taşınır."

"Üstkurmaca" nedir?

"...20. yüzyılın ikinci yarısındaki estetik ise daha farklı bir yönelim gösterir. Artık edebiyat, dış ya da iç dünyayı, somut ya da soyut yaşamı anlatmaktan çok, **kendini** yansıtmaktadır; objektifi kendi üstüne çevirmiştir. Anlatı metinlerinde çoğu kez bir yazar-anlatıcı, söz konusu metnin nasıl kurgulandığını anlatır okuruna, onunla kurgu sorunlarını tartışır. Metnin kişileri ise farklı bir ontolojinin insanlarıdır; onların etten kemikten çok, **dilden** oluşmuşlukları vurgulanır; yaşadığımız dünyada değil, kitap sayfalarında varolurlar. Postmodern edebiyatın öncüsü Beckett, onlara, **sözcükten adam** anlamında, **homo logos** der." (s.98)

"Metin ise, daha önce başka yazarlar tarafından yazılmış metinlerden izler taşıyan **metinlerarası** (intertextual) bir doğayla bütünleşerek gelişir. Geleneksel edebiyatın, ağaçlardan/çayırardan oluşan doğasının yerini, harflerden/sözcüklerden/kitaplardan oluşan bir dünya almıştır. Bu yazı evreninin odağında eski metinlerin kişileri, Hamlet'ler, Macbeth'ler, Don Kişot'lar kol gezmektedir. 20. yüzyıl edebiyatının bu yeni doğasında yazar-anlatıcı yalnızca

dan oluşur. Buna uygun olarak da birçok romanda, metnin odağındaki **felsefe, nasıl yaşamalıdan çok nasıl yazmalıya** dönüşür. Bu metinlerde filozofların yaşam konusundaki görüşlerinin yerini, edebiyatçıların ve edebiyat kuramcılarının görüşleri alır. Okur ise, bu yeni metin oluşumlarının en önemli ögesi durumuna gelmiştir. Hiçbir şeyin kesin olmadığı bir ortamda, metnin anlamı, onun kararına/üretimine bağlıdır." (s.100)

"Yaşamla kurmacanın birbirine karıştığı bu çokkatmanlı postmodern metinlerde, üstkurmaca, yaratılan metaforik imge ortamının yapısına göre, ya belirgindir, **açık** olarak yapılır ya da satır arasında **örtük** olarak kendini gösterir..." (s.10)

Yıldız Ecevit, Oğuz Atay'ı, Güney Dal'ı, Orhan Pamuk'u, Peride Celâl'i, Pınar Kür'ü, Hilmi Yavuz'u, Erhan Bener'i ve Hasan Ali Toptaş'ı "ilk akla gelen üstkurmaca yazarları" olarak sayıyor.

"Yazarın belleği"

"Yazarın belleği", Murat Gülsoy'un **Bu Kitabı Çalın** adlı kitabının en sevdiğim hikâyesi.

Yıldız Ecevit, "Edebiyat, artık somut yaşamı kurgulamıyor; **kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl**

Murat Gülsoy

cümlelerle yaşamak istemedim. İsterdim ki, beni yazan kişi yazı işçiliğinde büyük bir usta olsun..." (ss. 108-109)

"...hayatın yazıdan daha alt düzeyde bir gerçekçilik olduğu sonucuna varabiliriz. (...) Kasettiğim şey, olanakları daha çok olan, içinde yaratılabilecek ilişkiler ve işlevler dizgesi daha karmaşık olan yazının hayata karşı üstünlüğü..." (s.110)

Yıldız Ecevit'ten yaptığım alıntılarla Murat Gülsoy'un yazdıklarını karşılaştırırsanız Ecevit'in kuramsal açıklamalarıyla Gülsoy'un yazınsal metinlerinin çakıştığını görürsünüz.

Murat Gülsoy'un dilinde takıldığım yerler epey çok.

Ataç'tan öğrendiğimiz bir dil yanışı: "...sanki... gibi" denmez; ya "sanki" denir, ya "gibi". **Oysa Herkes...**'te "...sanki kendileri yazmamış gibi..." (s.44) Oysa aynı kitabın 68. sayfasında doğrusunu yazabiliyor: "Sanki karşısında ben yokum, sanki kendi kendine mırıldanıyor." (s.68) **Bu Kitabı Çalın**'dan: "bir takım" denince benim aklıma Fenerbahçe gelir; doğrusu "birtakım". (s.101) **Oysa Herkes...**'ten: "şevkat": doğrusu "şefkat". Oysa Herkes...'ten "...o sayfaya gölgesi düşen Serap'ın hayaleti..." (s.53) "Hayaleti" değil, "hayali" olarak, çünkü Sözlük'te yazıldığı gibi. "Hayalet: Gerçekte var olmadığı halde kimi zaman görüldüğü sanılan cin, peri, hortlak gibi görüntüler!" **Bu Kitabı Çalın**'dan: "...davamızı sevgili yazarımızın sürdüreceğine eminim." (s.112) Doğrusu: **Oysa Herkes...**'ten "...uçup gideceğinden eminim." "Bir şeye emin olmak" değil, "bir şeyden emin olmak." Sadece 77. sayfada doğru yazılmış... Ya o "tabii ki" felâketi! Neyse, bu kadar yeter.

Murat Gülsoy'un iyi bir hikâyeci olacağı belli.

Ama ben "edebiyatın artık somut yaşamı kurguladığını, kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl kurguladığını anlattığını, bir bunu anlattığını" söyleyenlere katılmıyorum. Bunlar geçici akımlar gibi geliyor bana. Bildiğim bir gerçek var: Edebiyat insanlara insanları anlatır, insansız bir edebiyatın geçici bir moda olduğuna inanıyorum. Ama bu inanç, Murat Gülsoy'un zekâ ve bilgi dolu hikâyelerini keyifle okumama engel değil. ■